

11 Yhteisöt ja sosiaalityö

vetäjät: professori Irene Roivainen sekä tutkija Riikka Korkiamäki, Tay

Torstai 15.2. klo 15.00—17.00, paikka 117 Erityisopetus

- 15.00—15.30 *"Lapset ja nuoret arkista osallisuutta tuottamassa"* tutkija Riikka Korkiamäki, Tampereen yliopisto, Porin yksikkö
- 15.30—16.00 *"Seurakuntadiakonia viimesijaisen sosiaaliturvan ja yhteisöjen paikkaajana"* tutkija Elina Juntunen, Helsingin yliopisto
- 16.00—16.30 *"Uusyhteisöjen ja monikulttuuristen ryhmien haasteet sosiaalityölle"* jatko-opiskelija Päivi Talvinen, Turun yliopisto
- 16.30—17.00 *"Yhteisöllisyys osana tutkivaa ja arvioivaa työtettä"* erityissuunnittelija Hanna Heinonen, SOCCA- pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus

Perjantai 16.2.2007 klo 9.00—11.00, paikka 117 Erityisopetus

- 9.00—9.20 *"Kerrostalonaapurusto yhteisöllisyyden kokemuksena"* tutkija Suvi Krok, Tampereen yliopisto
- 9.20—9.40 *"Yhteisöt sosiaalityön menetelmänä"* sosiaalityöntekijä Jukka Vinnurva, Tampereen kaupunki
- 9.40—10.00 *"Kirjoittamalla yhdyskuntatyötä jäsentämässä"* yhteisötyöntekijä Jaana Pylkkänen ja yhdyskuntatyöntekijä Seija Välimäki-Adie, Helsingin kaupunki
- 10.00—10.20 *"Yhdyskuntatyö pohjoismaissa"* universitetslektor Päivi Turunen, Högskolan Dalarna
- 10.20—11.00 *"Katoaako yhdyskuntatyö Suomesta?"* professori Irene Roivainen, Tampereen yliopisto

Abstraktit

Riikka Korkiamäki
Tampereen yliopiston Porin yksikkö
riikka.korkiamaki@uta.fi

Lapset ja nuoret arkista osallisuutta tuottamassa

Paikallisyhteisöjä on perinteisesti pidetty arkisen kiinnittymisen keskeisenä tilana. Integraatio toisaalta yhteiskuntaan, toisaalta paikallisiin lähiyhteisöihin on nähty erityisesti lasten ja nuorten hyvinvoinnin edellytyksenä. Yhteisölliset voimavarat, sosiaalinen pääoma, ymmärretään keskeisenä yhteisöllisen osallisuuden resurssina.

Yhteisöllisyys ei kuitenkaan ole universaalialia. Vaikka yhteisölliset rakenteet ovat usein samoja yli kulttuurirajojen, rakentuvat arjen paikalliset yhteisöt kulttuurisesti ja tilanteisesti kiinnittyen aikaan, paikkaan ja vuorovaikutukseen. Esimerkkinä yhteisöllisyyden rakentamisesta tarkastelen paperissani sitä, miten lapset ja nuoret tuottavat paikallisia yhteisöllisyyksiä koulussa ja vapaa-ajalla, erityisesti vertaisyhteisöjen näkökulmasta. Vertaisyhteisöinä ymmärrän tässä paperissa lasten luonnolliset, omaehtoiset yhteisöt – toverisuhteet – , jotka perinteisesti on nähty merkityksellisinä lasten kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta. Paperissani ”otan kantaa” sekä yhteisöllisyyden ”puolesta” että ”sitä vastaan”: yhteisöt ja osallisuus voivat olla sekä lasten hyvinvoinnin voimavara että sen haitta.

Aineistona on vuoden 2006 aikana peruskoulun 8.-9. luokkalaisilta kerätty kirjoitelma- ja haastatteluaineisto. Aineiston perusteella lapset ja nuoret ovat samanaikaisesti osallisia useissa joustavissa ja vaihtuvissa yhteisöissä. Osallisuutta rakennetaan tilallisesti ja toiminnallisesti, mutta myös diskursiivisin selonteoin yhteisöistä ja sosiaalisista verkostoista. Erityisesti eronteot ’meidän’ ja ’muiden’ välillä tuottavat yhteisöllisyyttä, osallisuutta ja osattomuutta.

Lasten ja nuorten vertaisyhteisöt tuottavat sosiaalista tukea ja kontrollia ja kompensoivat muissa lasten elämässä vaikuttavissa yhteisöissä esiintyviä puutteita. Näiden resurssien ohella ne kuitenkin voivat myös oikeuttaa tekoihin, joita ainakin aikuisten silmin yleensä pidetään kielteisinä. Erontekojensa ja rajanvetojensa kautta yhteisöt myös tuottavat osattomuutta ja syrjäytymistä. Sosiaalityön kannalta on tärkeää ennen kaikkea tunnistaa lasten ja nuorten omaehtoisissa vertaisyhteisöissä sijaitsevat voimavarat, mutta huomioida myös yhteisöllisyyden käänttöpuoli: ulkopuolisuus ja osattomuus yhteisöllisistä resursseista. Eri-tyisen tärkeää on huomioida lasten potentiaali omien osallisuuksiensa tuottamisessa ja oman yhteisöllisen paikan löytämisessä.

Elina Juntunen
Helsingin yliopisto
Käytännöllisen teologian laitos, Helsingin yliopisto.
elina.juntunen@helsinki.fi

Seurakuntadiakonia viimesijaisen sosiaaliturvan aukkojen tunnistajana ja paikkaajana

Laman jälkeisinä vuosina evankelisluterilaisen kirkon ja muiden uskonnollisten järjestöjen toiminta suuntautui paikkaamaan hyvinvointivaltion tuki- ja palvelujärjestelmän jättämiä aukkoja. Vaikka taloudellisen avun tuli olla eräänlainen hätäapu laman kriisivuosina, kirkon erilaiset taloudellisen ja sosiaalisen huolenpidon muodot saivat pysyvän roolin. Kirkon diakoniatyön taloudellisella avulla reagoidaan ihmisten hätään muun muassa silloin, kun julkisen sektorin tuki ei riitä tai se toimii hitaasti.

Kirkon diakoniatyö tarjoaa ainutlaatuisen perspektiivin viimesijaisen toimeentuloturvajärjestelmän toimintaan. Taloudelliseen avustamiseen sisältyy aina avunhakijan henkilökohtainen kohtaaminen ja elämäntilanteen purkaminen. Periaatteena on, että asiakas on käyttänyt kaikki mahdollisuutensa yhteiskunnan tarjoamiin tukiin ennen seurakunnan avustuksen

myöntämistä. Tämä edellyttää diakoniatyöntekijöiltä yksityiskohtaista työskentelyä, jossa selvitetään yhdessä asiakkaan kanssa hänen oikeutensa lakisääteiseen sosiaaliturvaan. Kohtaamisen aikana tulee esille myös kokemuksia siitä, miten asiakasta ylipäätään on kohdeltu tarveharkintaisen sosiaaliturvan asiakkaana.

Seurakuntadiakonian taloudellista apua kartoittaneessa tutkimuksessa selvitettiin, millaisia viimesijaisen julkisen sosiaaliturvan aukkoja diakoniatyössä on havaittu, ja miten diakoniatyö voi toimia sosiaaliturvaan liittyvien ongelmien tunnistajana ja paikkaajana. Tutkimusaineisto on kerätty haastattelemalla 21 diakoniatyöntekijää eri puolella Suomea sijaitsevista kaupunkiseurakunnista. Tutkimus kuuluu kirkkohallituksen ja Helsingin yliopiston yhteistyöhankkeeseen ”Viimeisellä luukulla”.

Päivi Talvinen
Turun yliopisto
Sosiaalipolitiikka ja sosiaalityö
monia@saunalahti.fi

Maahanmuuttaja yhteisöt ja niiden kanssa työskentely

Sosiaalityön toimintakenttä on muuttunut vuoden 1990-alun jälkeen väestörakenteen monikulttuuristuksessa. Tarkastelen puheenvuorossani pääasiallisesti maahan muuttaneiden ihmisten perustamia uusia yhteisöjä ja yhdistyksiä ja näiden yhteisöjen kanssa tehtävää yhteisöllistä sosiaalityötä. Käsittelen yhteisöllisen sosiaalityön muuttuvaa yhteisö- ja yhdistyskontekstia sekä erilaisten yhdistysten kanssa toteutettuja erilaisia toimintatapoja, jotka ovat kehittyneet vastavuoroisessa yhteisöllisen kotouttavan sosiaalityön käytännössä. Muuttuva yhteiskunnallinen ja yhteisöllinen konteksti vaatii lakkaamatta uusia käytännön ratkaisuja ja oman työn osaamisen kartoittamista ja tarkastelua. Uudet yhdistykset ovat kotouttamisnäkökulmasta samassa tilanteessa kuin vastaanottovaiheessa olevat uudet perheet

Pohdin erilaisten yhdistysten kanssa tehtävää työtä ja esittelen yhteisötyypittelyn, joka on ollut viitekehyksenä yhteisöllisen työn erilaisille toimintamuodoille, joita puheenvuorossani tarkastelen. Pohdin kotouttamisprosessien keskeisiä kysymyksenasetteluja ja tarkastelen osaamisen kehittämisen kriittisen menetelmän käyttöä työn kehittämisessä ja kuvaan puheenvuorossani refleksiivistä työtettä.

Tässä esityksessä pohdin kotouttavan sosiaalityön asemaa, sen työmuotoja, laaja-alaisuutta ja toimintakenttää. Tarkastelen kotouttavaa sosiaalityötä omana sosiaalityön asiantuntijuuden osa-alueena. Keskityn avaamaan yhteisöllisen kotouttavan sosiaalityön toimintakontekstia omien kokemusteni kautta vuosina 1995 – 2007. Esityksen tarkoituksena on työstää jatkotutkimus aihetta yhteisölliseen sosiaalityöhön liittyen. Pohdin millaisia muutoksia kotouttava sosiaalityö tuo sosiaalityön sisäiseen diskurssiin ja minkä suuntaisia muutokset ovat? Tavoitteenani on pohtia kotouttavan sosiaalityön nykytilannetta ja haasteita sekä kotouttamispalveluiden tuottamiseen liittyviä kysymyksiä.

KOHTI SYVEMPÄÄ YMMÄRRYSTÄ SOSIAALITYÖSSÄ -sosiaalityöntekijät tutkivaa ja arvioivaa työtettä paikantamassa

Tutkiva ja arvioiva työote sosiaalityössä on toimintaa, jossa sosiaalityöntekijät tutkivat ja arvioivat omaa sosiaalityön prosessia, vuorovaikutussuhteitaan ja työympäristöään hyödyntäen teoreettista tietoa. Teoreettisen jäsennyksen mukaan tutkiva työote on sosiaalityössä kehittämistyön väline, jossa sosiaalityöntekijät tutkivat systemaattisesti omaa työtään ja työympäristöään, hyödyntäen oman alansa teoreettista tietoa sekä käyttäen yhteisesti sovittuja käsitteitä. Tutkivan työotteen avulla sosiaalityöstä tulee avointa ja arvioitavaa toimintaa. Arvioiva työote puolestaan on paikallista, rajallisin resurssein toteutettua toimintaa, jossa arvioidaan systemaattisesti käytetyin menetelmin ja välinein asiakkaan elämässä tapahtuneita muutoksia ja sosiaalityön vaikuttavuutta. Arvioiva työote kohdentuu myös sosiaalityön prosessin ja palvelujen kehittämiseen.

Tutkimuksen kohteena ovat sosiaalityöntekijöiden antamat sisällöt tutkivalle ja arvioivalle työotteelle sekä ne toiminnan orientaatiot, jotka sosiaalityöntekijöiden käsitysten mukaan jäsentävät tutkivaa ja arvioivaa työtettä. Samalla tarkastellaan sitä, poikkeavatko käsitteen teoreettiset jäsennykset sosiaalityöntekijöiden jäsennyksistä. Tutkimusaineistona ovat pääkaupunkiseudulla toimivien viiden sosiaalityöntekijöiden työyhteisön fokusryhmähaastattelut.

Sosiaalityöntekijöiden tuottamia sisällöllisiä jäsennyksiä tutkivalle ja arvioivalle työotteelle nousi aineistosta kuusi: tutkimus, arviointi, kehittäminen, reflektio, yhteisöllisyys ja vaikuttaminen. Tutkivan ja arvioivan työotteen käsite on laaja ja jäsentymätön, seuraavaan taulukkoon on tarkennettu sosiaalityöntekijöiden tuottamia sisältöjen määrittämiä.

TUTKIVA JA ARVIOIVA TYÖOTE					
TUTKIMUS	ARVIOINTI	REFLEKTIO	YHTEISÖLLISYYS	VAIKUTTAMINEN	KEHITTÄMINEN
Asiantuntija tiedon vahvistamista asiakastyöstä käsin	Tulosten arviointi Vaikuttavuuden arviointi	Tarkastellaan omaa tapaa tehdä työtä koko asiakasprosessin ajan	Avoin ja luottamuksellinen vuorovaikutus työyhteisössä	Ilmiöiden esiin nostamista oman työn pitkäjänteisen analysoinnin avulla	Toiminta käytäntöjen kehittämisen
Ymmärrys omasta työstä	Asiakasnäkökulma mukaan arviointiin	Selvitetään tavoitteiden määrittymistä asiakastyössä	Yhteisöllinen oppiminen ja kehittyminen	Sosiaalityön tiedontuottamiseen prosessiin osallistuminen	Kehittämistyön kohdentuminen asiakas- ja työntekijälähtöisesti
Kokemustiedon jäsentäminen	Yhteisöllinen prosessi	Tutkimuksen ja arvioinnin esiaste	Yksin tekemisen traditiosta irtautuminen	Raportointi omasta työstä	Etsitään uusia tapoja tehdä työtä
Kehittämistyön pohja	Työyhteisöä toimintaan sitovaa		Kumppanuus asiakkaiden kanssa		

Tutkivan ja arvioivan työotteen toiminnan orientaatiot nousivat siitä, mistä toiminnan perusteita käsin tutkivan ja arvioivan työotteen sisältöjen toteuttamiseen motivoituttiin. Syntyneet toiminnan orientaatiot nimettiin tutkimuksellisen vuorovaikutustyön -malliksi, wariskehittämisen -malliksi, sankari-malliksi sekä arvioivan työyhteisön -malliksi. Sisällöllisten jäsenysten suhdetta toiminnan orientaatioihin tarkasteltiin sen mukaan, millaisena ja kenen kanssa tehtynä toimintana erilaiset sisällöt olivat sosiaalityöntekijöiden mielestä mahdollista tai motivoivaa toteuttaa.

Sosiaalityöntekijät kokivat nykyisen työn organisoimisen tukevan perinteistä yksin tekemisen kulttuuria, vaikka erityisesti aikuissosiaalityöntekijöiden toiveena oli yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä työyhteisön sisällä että asiakkaiden suuntaan. Sosiaalityöntekijät eivät kokeneet teoreettisten jäsenysten tavoin tutkivaa ja arvioivaa työotetta niinkään sosiaalityön kehittämisen välineenä, vaan ennen kaikkea mahdollisuutena saada toteuttaa tutkimuksellista vuorovaikutustyötä sosiaalityön asiakastyössä. Arvioiva työote ei näyttäytynyt sosiaalityöntekijöille kausaalisuhteiden paikantamisena tai työn vaikuttavuuden arviointina, vaan arviointiin motivoi ennen kaikkea työyhteisöllinen prosessi, jonka ollessa hyvässä vauhdissa vasta katsottiin voitavan siirtyä vaikuttavuuden arvioinnin kysymyksiin.

Tutkiva ja arvioiva työote kaikkine sisältöineen ja toiminnan orientaatioineen on haaste sosiaalityössä, mutta myös mahdollisuus. Haaste siksi, että organisaatioiden reunaehdot tarjoavat sosiaalityöntekijöille vain niukasti mahdollisuuksia toteuttaa tutkivaa ja arvioivaa työotetta. Toisaalta haaste myös tutkivan ja arvioivan työotteen vakiintumista tukeville kehittämisen, koulutuksen, tutkimuksen ja arvioinnin asiantuntijoille, joiden tulee nähdä ne sisällöt ja toiminnan orientaatiot, mitä kautta sosiaalityöntekijät kulloinkin orientoituvat tutkivan ja arvioivan työotteen toimintoihin ja näin löytää kulloisessakin työskentelyssä tarvittavat työtavat. Mahdollisuus nousee uudesta tavasta tehdä työstä, joka kasvattaa sosiaalityön yhteisöllisyyttä ja toivon mukaan tuottaa innovatiivisia tietoyhteisöjä, joissa oppiminen tapahtuu ennen kaikkea osa

Suvi Krok
Tampereen yliopisto
Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityönlaitos
suvi.krok@uta.fi

Kerrostalonaapurusto yhteisöllisyyden kokemuksena

Tutkin naapuruston yhteisöllisyyttä kolmen naisen näkökulmasta. Kerrostalomiljööstä, jota tässä tutkin, on löydettävissä keskeisiä sosiaalityön ja yhteiskuntapolitiikan ajankohtaisia kysymyksiä. Tällaisia kysymyksiä ovat kerrostalomiljöön huono maine, joka linkittyy lähiöihin liitettyyn syrjäytymiskeskusteluun sekä lähiöelämän monipuolistuminen erilaisten kulttuuriedustajien muutettua sinne.

Puhuttaessa yhteisöistä ja erityisesti silloin, kun puhutaan yhteisöstä tuen ja sosiaalisen pääoman lisääjänä viitataan ideaaliyhteisöön. Oletetaan, että yhteisöllisyys automaattisesti lisää alueen ihmisten hyvinvointia. Erityisesti puhuttaessa asuinyhteisöstä on yhteisö nähty yhteistyön ja keskinäisen tuen antajana eikä erimielisyyksien tai erilaisten intressien kohtaamisen ja ratkaisun välineenä. Tässä tutkimuksessa tarkastelen kolmen naisen kokemuksen kautta naapurustoa erilaisten intressien ja kohtaamisen paikkana, jossa ristiriitai-

lanteet kertovat siitä, millainen yhteisö on. Erityisesti eri kulttuurien edustajien saapuminen naapuriyhteisöön ja siitä johtuen kulttuuriristiriitojen syntyminen voi kertoa naapuriyhteisön sanomattomista itsestään selvistä tavoista toimia.

Artikkeli on osa väitöskirjatutkimustani, jossa tapaustutkimusena tutkin yhden lähiön vähävaraisten yksinhuoltajaäitien arkea sekä SA projektia tuen ja kontrollin dilemma sosiaalityön käytännöissä. Erityisen mielenkiintoiseksi naapuriyhteisön tutkiminen tulee näiden naisten näkökulmasta, koska he viettävät päivänsä lähiössä eikä heillä ole alueen ulkopuolella muita yhteisöjä, jotka linkittyisivät heidän jokapäiväiseen arkeensa.

Jukka Vinnurva
Tampereen kaupunki
jukka.vinnurva@tampere.fi

Yhteisöt sosiaalityön menetelmänä

1. Yhdyskuntatyön työmuodot ja prosessit kunnallisessa sosiaalityössä

- asiakas- ja yhteisöprosessit
- yhdyskuntatyön työmuodot
- yhdyskuntatyö sosiaalityön menetelmänä asuinalueella asiakkaiden, asukkaiden ja viranomaisten kesken (Hervannan kokemusten 1985–1990 tiivis kuvaus/analyysi)

Case: asukasyhteisö vuokratalossa (lähiö), asukastoimikunnan perustaminen ja toiminta

2. Yhteisöt ja yhdistykset sosiaalityössä

- yhteisöiden muodostuminen sosiaalityön menetelmänä ja keitä asia koskee;
- yhdistykset yhteisöiden kehittäjinä
- kokemuksia vertaistuesta ja ammattiavusta yhdistysten palveluiden kehittämisessä
- osallisuus, verkottuminen ja vaikuttaminen
- projektityö ja ulkoisen ympäristön (yhteiskunnalliset) muutokset

Case: Myllyhoito ja Vertaistukiryhmät

Case: Vapaaehtoistyön paikallinen verkosto ihmisten arjessa

3. Yhteisömuodostuksen tarveperustasta

- rakenteelliset, yhteiskuntakehityksen ja yksilön (luokka) konfliktiin perustuvat tarpeet (mm. työttömyys, osattomuus, syrjäytyminen, uusi köyhyys jne)
- hyvinvointivaltion palveluiden ja niiden kehittämisen suhde kolmannen sektorin palveluiden tuottamiseen ja kehittämiseen
- hyvinvointipalveluihin liittyvät ennaltaehkäisevät, hoidolliset ja kuntouttavat yhteisöt palveluiksi tuotteistettuna
- oma-apuryhmät ja muut rakenteista riippumattomat yhteisöt

Jaana Pylkkänen ja Seija Välimäki-Adie
jpylkkan@mappi.helsinki.fi

Kirjoittamalla yhdyskuntatyötä jäsentämässä

Helsingin Vuosaari on ollut yhdyskuntasuunnittelun ja rakentamisen koekenttänä 1960-luvulta alkaen ja toinen kierros käynnistyi 1980-luvun lopulla, kun Vuosaaresta tuli Suomen suurin aluerakentamiskohde. Lähes 14.000 asukkaan Vuosaaresta on kehittynyt 33.000 asukkaan monietninen tytärkaupunki. Yhteiskunnallinen tilanne ja paikallinen rakentaminen ovat luoneet yhdyskuntatyön prosessille vaativat ja samalla runsaat lähtökohdat. Keskustellaanpa sitten yhteiskunnallisesta rakennemuutoksesta, lähiöiden perusparannuksesta, uuden asuinalueen rakentamisesta, yhteiskäyttöisistä tiloista, maahanmuuttajien asuttamisesta, kansalaislähtöisestä osallistumisesta maankäytön ja palveluiden suunnitteluun tai internetin käyttämisestä kansalaistoiminnan välineenä, niin Vuosaari käy esimerkistä.

Sosiaalityön tutkimuksen seuran kutsu kirjoittaa Yhteisöt ja sosiaalityö -vuosikirjaan houkutteli meidät matkalle omaan työhistoriaamme edellä kuvatussa toimintaympäristössä. Meillä oli ajatuksena samalla hahmottaa yhdyskuntatyön suhdetta sosiaalityöhön ja sen teoriaan sekä sosiaalityön opetukseen. Vuosaaren yhdyskuntatyö on toiminut käytännön opetusjaksojen mahdollistajana niin sosiaalityön kuin sosiaalialan opiskelijoille ja monet vaihto-opiskelijat ovat tuoneet pohjoismaista, eurooppalaista ja yhdysvaltalaisista näkökulmaa arkiseen työhömmee.

Rikkaassa toimintaympäristössä työskentely ei ole jättänyt kovinkaan paljon tilaa ja aikaa oman työn reflektoinnille. Tämä kirjoittamisprosessi tarjoaa mahdollisuuden keskustelun ja yhdessä kirjoittamisen avulla hahmottaa kokonaisuutta, joka on tähän asti ollut työntekijöiden henkilökohtaista hiljaista tietoa tai kokemusta. Kirjoituksestamme puuttuu Vuosaaren kolmannen yhdyskuntatyöntekijän ja seurakunnan diakoniatyön näkökulmat. Tämä on ollut selkeä valinta, koska tavoittelemme oman kokemuksen kuvaamisen kautta syventyvää käsitystä yhdyskuntatyön monista poluista. Tämän lisäksi keskitymme kirjoittamaan auki Vuosaaren Meri-Rastilassa toteutuneen virallisen yhdyskuntatyön ja kansalaislähtöisenä alkaneen toiminnan hedelmällisen vuorovaikutuksen historiaa.

Haasteellisinta kirjoittamisessa on yhdistää yhdyskuntatyön käytäntöä sosiaalityön tutkimuksen teoriaan. Yhteisöllinen sosiaalityö on perifeerisessä asemassa sosiaalityön tiedontuotannossa. Ylempi korkeakouluopetus ei tarjoa sosiaalityön opiskelijoille selkeää yhteisölliseen sosiaalityöhön suuntautumisen mahdollisuutta. Olisimme iloisia, jos artikkelimme lisäisi kiinnostusta yhteisölliseen sosiaalityöhön ja sen opetukseen.

Päivi Turunen
ptu@du.se

Yhdyskuntatyö pohjoismaissa

Puheenvuoroni perustuu väitöskirjaani "Samhällsarbete I Norden. Diskurser och praktiker i omvandling" (Turunen 2004), jossa kuvaan yhdyskuntatyön differointia, sen divergenssi- ja konvergenssitendenssejä kansainvälisesti ja pohjoismaissa. Väitöskirjan lähtökohtana on yhdyskuntatyö sosiaalityössä. Esittelen lyhyesti kuinka yhdyskuntatyön puhutavat ovat moninaistuneet ja jopa monipuolistuneet, kun taas työmenetelmät ovat pysyneet hämmästyttävän samantapaisina settlementiliikkeen ja kehitysaputyön alkuajoista lähtien.

Irene Roivainen, professori (ma.)
Tampereen yliopisto
Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos

Katoaako yhdyskuntatyö Suomesta?

Kysyn puheenvuorossani: onko yhdyskuntatyö katoamassa suomalaisesta sosiaalityöstä, sillä nykyään on lähes mahdotonta löytää sosiaalityön organisaatioista työmuotoa yhdyskuntatyö. Pohjoismaisten esikuvien varaan rakentunutta suomalaista yhdyskuntatyötä on luonnehtinut yhtäältä kiinnittyminen paikallisyhdyskuntiin ja toisaalta hyvinvointivaltiollisen sosiaalityön ammattikäytäntöihin. Paikallisyhteisöihin kohdistuvat universaalit interventiot ovat menettämässä merkitystään jälkimodernin yhteiskunnan hyvinvointipoliittisina yhteisöstrategioina managerialistisen otteen myötä, joka tehokkuuden tavoittelussaan suosii täsmäinterventioita ongelmaryhmiin.

Yhdyskuntatyö on jäänyt työmuotona pitkälle näkymättömäksi käytännöksi ja tutkimusalueeksi sosiaalityön marginaalissa. Suomalaisissa käytännöissäkkin yksilökeskeinen, raskeansarjan sosiaalityö on voittanut yhteisöllisen otteen toistuvasti, olipa sitten kysymys akateemisten prioriteettien tai kunnallisen sosiaalityön painopisteiden asettelusta.

Yhdyskuntatyötä koskevat vähäiset kuvaukset liikkuvat yleensä yleisellä työmuodon institutionaalisen kuvailun tasolla, kuvauksia yhdyskuntatyöstä ammatillisena käytäntönä ei juurikaan ole. Tästä syystä olen lähtenyt kysymään yhdyskuntatyöntekijöiltä itseltään, mitä heidän työnsä käytännössä on ollut ja mitä se on tänä päivänä. Haastatteluaineisto perustuu kuuden yhdyskuntatyön avainhenkilön kuvauksiin.

Haastatteluaineiston perusteella yhdyskuntatyö konstruoituu lähtökohtaisesti toisenlaiseksi tavaksi toteuttaa sosiaalityötä lähellä asukkaita ja heidän yhteisöjään. Sosiaalityön organisaatioissa toteutunut hallinnonuudistus on kuitenkin vaikuttanut tuntuvasti yhdyskuntatyöntekijöiden asemaan, arvostukseen ja toimintamahdollisuuksiin.

Lopuksi pohdin paikallisuuden ja paikallisyhteisöjen merkitystä tulevaisuuden sosiaalityössä.